

TRACTATUS

DE VIRTUTE RELIGIONIS.

RELIGIO, prout est virtus, definiri solet *virtus moralis mentem inclinans ad exhibendum cultum Deo debitum, tanquam supremo rerum omnium Domino*. Dicitur autem virtus *moralis*, non verò *theologica*, quia Deum non immediatè spectat, sed cultum, qui Deo exhibendus est: *Bonum*, inquit S. Thomas, *ad quod ordinatur Religio, est exhibere Deo honorem.* (2. 2. quæst. 81, art. 4. in corp.)

Cum autem Deus colî debeat actibus internis & externis, siquidem homo constat mente & corpore, & utriusque principium est Deus, agemus 1°. de actibus internis Religionis; 2°. de externis; 3°. de vitiis Religionis oppositis.

DISSERTATIO I.

De actibus internis Religionis.

INTERNI Religionis actus sunt *devotio & oratio*.

Quæres 1°. quid *devotionis* nomine intelligendum sit.

Resp. *Devotionis* nomen deducit S. Thomas à verbo *devovere*: *Devoti*, inquit, *dicuntur qui seipsos quodam modo Deo devoverunt, ut ei se totaliter subdant.* (2. 2. quæst. 82. art. 1. in corp.) Ibidem definitur *voluntas promptè se tradendi ad ea quæ pertinent ad Dei servitium*. Ad devotionem ergo pertinet ea voluntatis affectio quæ animum promptum, alacrem, ferventem & expeditum ad ea exequenda faciat, quæ Dei cultum spectant.

Vera quidem devotio plerumque sibi adjunctam habet interiorem quamdam animi lætitiâ, suavitatem, delectationem: unde Apostolus de seipso ait: *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* (2. Cor. 7. 4.) Sed cave ne existimes devotionem sine hujusmodi affectibus stare non posse: aliquando enim pii sanctissimique viri iis destituti sunt, quamvis Deo maximè devoti; ut quamdam animi tristitiâ, ariditatem & sterilitatem patiantur, interdum permittit Deus, ad eos in humilitate retinendos, ipsorum fidem ac pietatem firmandam & perficiendam.

Quæres 2°. quomodò definiatur *oratio*.

Resp. *Oratio* quoddam est mentis cum Deo

colloquium, in quo rei alicujus obtinendæ desiderium Deo exponimus: *Qui precatur, cum Deo colloquitur*, inquit antiquus Autor sermonis secundi de precatione, quæ reperitur inter spuria S. Chrysostomi opera. (Tom. 2. pag. 783. edit BB.) Ab Augustino definitur *cordis desiderium & gemitus ad Deum directus*; (Enarrat. in Psal. 37. n. 14. tom. 4. pag. 301.) desiderium utique rerum ad salutem æternam conducentium. Oratio verus est Religionis actus, quia per eam homo, inquit S. Thomas, *Deo reverentiam exhibet, in quantum scilicet ei se subjicit, & proficitur orando se eo indigere, sicut autore suorum bonorum.* (2. 2. quæst. 83. art. 3. in corp.)

Quæres 3°. quotuplex sit oratio.

Resp. Duplex, alia *mentalis* quæ fit solâ mente, ad quam pertinet istud Davidis: *Tibi dixit cor meum: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper*; (Psal. 26. 8. & Psal. 18. v. 15.) alia *vocalis* quæ mente simul & linguæ ministerio peragitur; ad eam sic hortatur Apostolus: *Per ipsum (Christum) offeramus hostiam laudis ... Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus.* (Hebr. 13. 15.) Oratio vocalis à mentali vim suam habet: sola enim mens efficaciter loquitur, nec prodest quidquam oris strepitus, muto corde. Plurimum valet oratio vocalis cum mentali conjuncta, ad excitando fovendoque pios voluntatis affectus, ad sistendamque animi mobilitatem, qui aliter huc & illuc evagaretur.

His præmissis, nunc variis in capitibus exponenda sunt quæ ad orationem pertinent; 1°. quidem de necessitate orationis; 2°. de illius conditionibus differemus; 3°. pro quibus orandum; 4°. quid orandum sit, inquiremus; 5°. de oratione dominicâ; 6°. demum de horis canonicis agendum erit.

CAPUT PRIMUM.

De necessitate Orationis.

CIRCA necessitatem orationis multiplex fuit error. Primus eorum est qui divinæ providentiæ regimini res humanas subtrahebant, & qui aiunt apud Job: *Nubes latibulum ejus (Dei) nec nostra considerat*; (Cap. 22. v. 14.) unde sequitur vanam & inutilem esse orationem. Secundus horum fuit qui omnia ex fato & ineluctabili necessitate contingere opinabantur: quo posito, preces fundere omnino supervacaneum esset. Tertius Pelagianorum qui gratiæ necessitatem sustulerunt, quæ maximè nititur orationis necessitas. Quartus fuit Michaëlis Molinos Presbyteri Hispani, inter cujus propositiones ab Innocentio XI an. 1687 damnatas ista est numero 14: *Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit ut à Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, ... & est velle quoddam divina voluntas nostræ conformetur.* (Recueil de Bulles, in-8°. Mons, 1699. pag. 381. & 399.)

PROPOSITIO.

Oratio Jure divino necessaria est.

Probat. *Oportet*, inquit Christus, *semper orare & non desicere.* (Luc. 18. 1.) *Sine intermissione orate*; ait Apostolus. (1. Thessal. 5. 17.) *Volo ergo viros orare in omni loco, ... similiter & mulieres* (1. Tit. 2. v. 8. & 9.) *In omni oratione & obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.* (Philip. 4. 6.) Illud profectò necessarium est jure divino, quod frequenter in Scripturis, tum à Christo, tum ab

Apostolis præcipitur : atqui oratio, &c. Nullibi enim in sacris Codicibus præceptum reperias, si mandati rationem non habeant hæc verba : *Oportet orare. Orate. Volo viros & mulieres orare*; ergo jure divino necessaria est oratio.

S C H O L I U M.

Duplex est hujus præcepti ratio, altera ex parte Dei, altera ex parte hominis. 1°. Quidem ex parte Dei qui scilicet dona sua, si pauca excipias, eâ tantum conditione nobis largiri constituit, ut eadem orando postulemus. *Deus*, inquit S. Augustinus, *dare vult; sed non dat nisi petenti, ne det non cupienti*; (Tom. 4. pag. 1119. in Psal. 102. n. 10.) ita ut de omnibus ferè Dei donis dicere nobis liceat, quod ait S. Jacobus : *Non habetis, propter quod non postulatis.* (Cap. 4. 2.) Diximus autem : *si pauca excipias* : certum est enim fidei & ipsius orationis initium à Deo dari non postulantis; alioquin abundum esset in infinitum : *Constat Deum*, inquit Augustinus, *alia non orantibus, sicut initium fidei; alia nonnisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam.* (Lib. de dono perseverant. cap. 16. n. 39. tom. 10. pag. 842. & 843.)

2°. Ex parte hominis stat ratio cur tanta sit nobis orandi necessitas. Summa est enim hominis indigentia, ita ut cum Propheta exclamare quisque debeat : *Ego verò egenus & pauper sum : Deus, adjuva me.* (Psal. 69. 6.) Sine ipsius auxilio nihil boni nos posse testatur Christus : *Sine me nihil potestis facere.* (Joan. 15. 5.) Cum igitur bonorum omnium egenus sit & inanis homo, ad Christum debet supplex confugere, in quo Deus pro nostra inopia opulentiam offert; in quo cœlestes thesauros nobis aperit; in quo omnem suæ largitatis plenitudinem residere voluit, ut inde velut ex uberrimo fonte hauriamus omnes : *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* (Joan. 1. 16.)

Præterea

Præterea ista est mortalis hujus vitæ conditio, ut perpetua quædam sit militia in qua semper cum carne, cum mundo, cum diabolo nobis colluctandum est. *Homo infirmus*, inquit, Augustinus, *inter tentationes agitur, inter molestias, inter carnales corruptiones, inter suggestiones, cupiditates, inter versutias & laqueos inimici.* (Enarrat. in Psal. 120. n. 11. tom. 4. pag. 1380.) Tot conjuratis autem suæ salutis hostibus quo pacto resistet humana imbecillitas, nisi assiduis orationibus divinam opem imploret? *Neesse est enim, teste Innocentio I, ut, quo adjuvante vincimus, eo non adjuvante vincamur.* (Epist. 24. ad Conc. Carthagin. tom. 2. Conc. pag. 1286.)

Objicies : Deus quem nihil latet, indigentiam nostram planè compertam habet, & aliunde bona quæ nobis in tempore largitur, ab æterno dare constituit; voluntas autem Dei prorsus immutabilis est, nec fieri potest ut in tempore velit quod ab æterno noluit, aut velle desinat quod voluit; ergo inutilis omninò est oratio, imò etiam Deo injuriosa.

Resp. Neg. conseq. 1°. enim non eò spectant preces nostræ, ut Deum indigentia nostræ certior faciant. Sine monitore novit, & quâ parte urgeamur, & quid nobis expediat : *Sci Pater vester*, inquit Christus, *quia his omnibus indigetis.* (Matth. 6. 32.) Sed ideo precamur ut precibus nostris testemur nos Deum sicut bonorum omnium autorem & largitorem agnoscere, & in ipsius liberalitate spem omnem nostram & expectationem reponere. Bona quibus indigemus prece sollicitari jubet, ut ipsius quærendi, amandi, colendi desiderio cor nostrum inflammeret, sicque suis donis digniores simus. *Intelligamus*, inquit Augustinus, *quod Dominus & Deus noster non voluntatem sibi velit innotescere, quasi non potest ignorare, sed exerceri in orationibus desiderium nostrum, quod possimus capere quod properat dare.* Tom. VI.

(*Epist. 130. aliàs 121. n. 17. tom. 2. pag. 388.*)

2°. Non eam ob causam oramus, ut aeterna divinae providentiae decreta & consilia immutemus, quod fieri non potest; sed ut immutabilem ipsius voluntatem impleamus, quâ nonnisi petentibus sua dona largiri decrevit: *Non enim propter hoc oramus, ait S. Thomas, ut divinam dispositionem immutemus, sed ut id impetremus quod Deus disposuit per orationes esse implendum.* (2. 2. *quæst. 83. art. 1. in corp.*) Quâ de re sic habet Gregorius Magnus: *Obtinere nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerint, sed ea quæ viri sancti orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur.* (Lib. 1. *Dialogor. cap. 8. tom. 2. pag. 181. edit. BB.*) Hinc Elias, quamvis de consilio Dei certus, postquam Regi Achab pluviam pollicitus est, eam nihilominus à Deo postulavit. (Lib. 3. *Reg. 18.*)

CAPUT II.

De Orationis conditionibus.

CONDITIONES ad orationem rectè probèque institutendam requisitas exponere (ed magis necesse est, quòd ea quæ à Deo petimus supè non consequamur, quia malè postulamus, *Petit. & non accipitis*, inquit S. Jacobus, *eo quòd malè petatis.* (Cop. 4. 3.)

CONDITIO I. Ex aliquo caritatis, saltem initialis, motu prodeat oratio necesse est. 1°. Quia caritas ipsa gemit, ipsa orat, inquit Augustinus. (*Tract. 6. in 1. Ep. Joan. n. 8. tom. 3. part. 2. pag. 867.*) 2°. Quia Deus nonnisi preces ex caritate suscipit exaudit: *Contra hanc (caritatem),* pergit S. Doctor, *aures claudere non novit qui*

dedit illam. 3°. Quia amore petitur, inquit, amore quaritur, amore pulsatur. (Lib. 1. *de moribus Eccles. cap. 17. n. 31. tom. 1. pag. 699.*) 4°. Quia ibi vera non est oratio, ubi cor filè: *Tacebis autem, inquit Augustinus, si amare destiteris, ... frigus caritatis, silentium cordis est.* (In *Psal. 37. n. 14. tom. 4. pag. 301.*) 5°. Quia oratio ad Dei cultum pertinet: *Non colitur autem Deus nisi amando, ait S. Doctor.*

CONDITIO II. Ad rectè orandum necessaria est supplicantis humilitas, quâ sese coram divinâ majestate deprimat, omnemque propriae dignitatis opinionem exuat, dicens: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.* (Genes. 18. 27.) Huc pertinent innumeræ Scripturarum sententiæ: *Respexit Deus in orationem humilium, & non sprevis precem eorum.* (Psal. 101. v. 18.) *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* (Eccli. 35. v. 21.) *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* (Jacob. 4. 6.) Hujus submissionis frequentia exempla in Dei servis habemus; quorum ut quisque est sanctissimus, ita cum in domini conspectum prodit, plurimum prosternitur: *Neque enim in justificationibus nostris, aiunt cum Daniele, prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.* (Dan. 9. 18.)

CONDITIO III. Cum firma spe seu fiducia orandum est. Ad eam sic hortatur Apostolus: *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* (Hebr. 4. 16.) Divinis promissis nititur hæc fiducia: *Omnia quæcumque orantes petitis, ait Christus, credite quia accipietis.* (Marc. 11. 24.) *Ego dico vobis: petit, & dabitur vobis.* (Luc. 11. 9.) Numquid respuet optimus Pater, quos non modò ad se confugere hortatur, sed & quibuscumque modis potest, sollicitat? Numquid omnem diffidentiae sensum non exuet, quisquis recogitaverit Deum ita potentem esse, ut quod

petitur dare valeat; & ita misericordem ut largiri, velit si ad salutem nostram expediat? hinc dubitanter orantes nihil accepturos pronuntiat S. Jacobus: *Qui enim hæstitas, similis est fluctui maris qui à vento movetur & circumfertur; non ergo æstimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.* (Cap. I. v. 6. & 7.)

Verum quidem est aliquandò non obtineri quod à Deo postulatur: illud autem inde fit 1°. quòd malè petamus, ut ait ibidem S. Jacobus. 2°. Quia non pauca flagitantur, ut cupiditatibus nostris indulgeamus, *ut in concupiscentiis vestris insumatis*, inquit Apostolus. (Jacob. 4. 3.) 3°. Quia bona temporalia poscimus, quibus carere nobis magis expedit, ut discamus ea præ omnibus postulanda esse, quæ ad salutem æternam pertinent: *Non exaudies ad temporalia*, inquit Augustinus, *ut intelligam à te desideranda sempiterna.* (In Psal. 43. n. 2. tom. 4. pag. 372.) 4°. Quia sæpè nobis utilius est iis malis consistere, à quibus ut liberemus oramus, quàm in re Deus erga nos benevoli Medici vices gerit. *Multi clamans in tribulatione, & non exaudiuntur*, ait Augustinus, *... ut intelligat homo Medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem.* (Enarrat. in Psal. 21. n. 4. tom. 4. pag. 95.)

CONDITIO IV. Assidua & perseverans esse debet oratio; sæpius enim contingit ut quod non obtinuit prima petitio, tandem extorquet orandi constantia. Hinc illud Christi: *Oportet semper orare & non desicere.* (Luc. 18. 1.) Quantam vim apud Deum habeat oratio perseverans, duplici parabolâ nobis ostendit Christus; aliâ scilicèt viduæ quæ importunis suis precibus iniqui sui iudicis duritiam fregit; aliâ hominis qui à vicino repulsam passus, tandem per suam in postulando constantiam, ab eo panes impetravit quibus indigebat. Hinc illud Augustini: *Quædam, quamvis in nomine ejus petamus, non tunc quando petimus facit Deus, sed*

tamen facit: differtur enim quod petimus, non negatur; verum tamen orantes, tanquam seminantes, non deficiamus; tempore enim proprio metemus. (Tract. 73. in Joan. n. 4. tom. 3. part. 2. p. 690.)

Inde pater quantum errent qui Deum sic invocant, ut nisi ad primos impetus adfuerit, ac præsentem opem attulerit, statim iratum sibi que infensum fingant, & omni spe quod petunt obtinendi abjectâ, invocare desinant. Attendant hujusmodi homines Deum precibus nostris non statim annuere, ut dono quod postulamus digniores nos efficiat, utque illud ardentioribus votis desideremus, & majori pretio habeamus. *Cùm aliquandò tardius dat Deus*, inquit Augustinus, *commendat dona, non negat. Diu desiderata dulcius obtinentur: citò autem data vilescunt..... Servat tibi Deus quod non vult citò dare, ut & tu discas magna magnè desiderare.* (Serm. 61. n. 6. tom. 5. pag. 353.)

CONDITIO V. Oratio in nomine Jesu Christi fieri debet. Cùm enim post Adami lapsum, nullus hominum dignus sit qui coram Deo sese sistat, ipse cœlestis Pater Filium suum nobis donavit, qui apud ipsam nobis sit Advocatus & mediator, cujus ductu ad ipsum accedamus, & qui solum formidabilis gloriæ in thronum gratiæ commutet. *Unus est*, inquit Apostolus, *Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus.* (1. Tim. 2. 5.) Hinc Deum in nomine Christi invocare peculiariter jubemus, & promissionem habemus propositam, nos impetraturos quod in ejus nomine petierimus: *Amen, amen dico vobis*, ait Christus, *si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; usque modò non petistis quidquam in nomine meo; petite, & accipietis.* (Joan. 16. v. 23. 24.) Inde nata est ea Ecclesiæ Catholicæ consuetudo, ut omnes suas orationes his verbis concludat: *Per Christum Dominum nostrum.* Idcirco dicere non dabitur Augustinus; *orationem quæ non fit per Christum, non solum non posse delere peccatum, sed etiam ipsam*

esse in peccatum. (In Psal. 108. n. 9. tom. 4. pag. 1219.) Quod intelligi debet, vel de precibus quæ per gratiam Christi non fierent; vel de oratione per quam aliquid sine meritis Christi à Deo nos accepturos speraremus; à Christo igitur tota nostra expectatio pendeat; in ipso tota spes nostra hæreat & acquiescat, per quem solum nobis patet accessus ad Deum, apud quem & deprecatoris, & Sacerdotis nostri officii fungitur, *semper vivens ad interpellandum pro nobis.* (Hebr. 7. v. 25.) Unusquisque cum Augustino dicat: *Domine, merito mihi spes valida in illo (Christo) est, quòd sanabis omnes languores meos, per eum qui sedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis: alioquin desperarem.* (Lib. 10. confess. c. 43. n. 69.)

CONDITIO VI. Nemo potest rectè orare, nisi precibus attentionem adhibeat, iisque suos sensus studiatque applicet. Si enim spontè erraticis cogitationibus distrahimur, quibus huc illuc vaga mens circumferatur, è cœloque detracta in terras deprimitur, jam non mente oramus, in istamque incurrimus Dei reprehensionem: *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* (Matth. 15. 8.) Maximè igitur enitendum est ut carnales curas & cogitationes submoveamus, quæ à puro Dei intuitu nos avocent & abducant. Quid enim indignius, ubi nos Deus ad familiare colloquium admittit, quàm tantà ejus humanitate abuti, sacra profanis miscendo? *Quis enim est homo, inquit Augustinus, cum quo si cæperit amicus ejus colloqui, & voluerit ille respondere colloquutioni ejus, & viderit eum averti à se, & aliud loqui ad alium, quis hoc ferat?* (In Psal. 85. n. 7. tom. 4. p. 905.)

Si quis tamen distractiones quasdam invitus experiatur, nec eis ante orationem locum dederit, is non peccat, nec repulsa à Deo feret. De iis nihilominus ingemiscat & veniam postulet, quia metuere debet nequam illis occasionem præbuerit.

Quæres 1°. quotuplici modo voluntariæ esse possint animi distractiones.

Resp. duplici modo eas esse posse voluntarias, nempe vel *in se*, vel *in causa*. 1°. *In se* voluntariæ sunt, cum aliquis sciens & volens mentem extraneis cogitationibus pascit; vel ubi animadvertens aliò rapi animum, hujusmodi evagationes cohibere non curat; vel quando iis in locis recitatur Officium divinum, quæ mentis aberrationes per se quasi provocat, quales sunt viæ publicæ in quibus frequens est concursus, clamor & strepitus.

2°. Distractiones voluntariæ sunt *in causa*, cum aliquis ea liberè agit quibus ab oratione distrahendum esse animum facilè prævidere potest, hujusmodi est qui, post inania & plerumque periculosa colloquia, post ludum aliaque oblectamenta, ad orandum statim accedit; item si quis animum negotiis secularibus, quæ in aliud tempus deferri poterant, oppletum & defatigatum afferat. Idem de eo sentiendum qui vitam mollem agere, voluptatibus indulgere, suisque sensibus nimiam permittere licentiam consuevit. Distractiones quas inter orandum patiuntur hujusmodi homines voluntariæ sunt in causâ, quia causam hanc tollere potuerunt & debuerunt; ideoque graviter peccant.

Quæres 2°. quænam attentio sit orationi afferenda.

Resp. maximè enitendum esse ut per totum orationis cursum nobis adsit intentio *actualis*, sive ut de Deo rebusque divinis cogitemus, in iisque defixum, quantum fieri potest, animum teneamus. *Quando stamus ad orationem*, inquit S. Cyprianus, *vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus: ... claudatur contra adversarium pedus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter & penetrat, & subtiliter fallens preces nostras à Deo avocat, ut aliud habeamus in corde, aliud in voce.* (Traç. de orat. Domin. edit. Baluz, pag. 213.)

Quamvis autem summoperè optandum curandumque sit, ut per totam orationem vigeat in nobis *actualis* attentio, hæc tamen non est absolute necessaria: tanta enim est mentis humanæ infirmitas & inconstantia, ut per totum orationis tempus de Deo cogitare vix ac ne vix quidem possit. Idcirco sufficit intentio *virtualis*; id est, sufficit orare ex virtute & impressione intentionis *actualis*, quam ineunte oratione habuimus, & quæ in mente nostra *moraliter* subsistit.

Quæres 3°. quanto tempore subsistere censeatur hæc intentio *virtualis*.

Resp. Tandiu subsistere judicatur, quandiu revocata non fuit prima Deum orandi intentio quam habuimus, cum incepta est oratio. Retractari autem censeatur prima hæc intentio, 1°. cum aliquis sciens & advertens alienis se cogitationibus distrahi, mentem ad se revocare, ad Deumque erigere negligit. 2°. Quando per spatium temporis satis longum, intentionem hanc renovare minimè curat: quam ut suscitarent veteres Egyptii Monachi, breves identidem preces toto cordis affectu ad Deum fundere, & quasi jaculari consueverant. *Fratres in Egypto*, inquit Augustinus, *crebras quidem habent orationes; sed eas tamen brevissimas, & raptim quodam modo jaculatas, ne illa vigilantè ereda, quæ oranti plurimum necessaria est, per produciōnes moras evanescat atque hebetetur intentio.* (Tom. 2. pag. 389. Epist. 130. ad Probam, n. 20.)

CAPUT III.

Pro quibus orandum sit.

PRO omnibus qui in terris degunt, sive sint fideles, sive infideles; sive amici, sive inimici; sive peccatores, sive iusti, orandum esse sic docet Apostolus: *Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes.... pro omnibus hominibus; hoc enim bonum est & acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri.* (1. Tim. 2. v. 1. & seq.) Pro iis enim preces fundere debemus, quo jubemur sicut nosiplos diligere: atqui ut omnes homines sicut nosmetiplos diligamus sic præcipit Christus: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* (Matth. 22. 39.) Nomine autem *proximi* significari omnes homines communibus ejusdem naturæ vinculis colligatos, apud interpretes certum est.

Qui verò in caritate proximo debita, idem in precibus servandus est ordo; ita ut nostra in oratione peculiarem locum habeant homines consanguinitatis, amicitiae, beneficiorum, ejusdem Religionis vel societatis nexibus nobis conjunctiores; pro iis etiam specialiter orandum est, quibus scandalum vel peccandi occasionem præbuimus, ut quantum ipsis nocuit exemplum nostrum, tantum proficit oratio nostra.

Neque pro sanctis orandum est, quia beatitudine nunquam desituri potiuntur; neque pro damnatis, quia aeternis suppliciis immutabiliter addicti sunt; benè verò pro iustis qui in igne purgatorio detinentur, ut ostendimus ubi de Sacrificio Missæ tractatum fuit.

Quæritur utrum peccatores utiliter orare valeant.

Resp. Si peccator in statu peccati mortalis contumaciter hærat, in pravasque consuetudines obstinatum retineat affectum, nec sese emendare cogitet, tunc ipsius oratio prorsus est Deo ingrata. *Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* (Proverb. 28. 9.) De hujusmodi peccatore idem sic pronuntiat S. Bernardus: *Oratio peccatoris execrabilis erit.* (Serm. 71. in Cantic. n. 13. tom. 1. pag. 1518.) Si vero peccator voluntatem, licet infirmam, habeat à statu peccati mortalis emergendi, vique illius desiderii Deum oret, ut ab eo vires sibi necessarias obtineat, tunc utiliter precatur: pius enim illud sese emendandi desiderium, quantumvis debile, opus est divinæ gratiæ in his moventis.

CAPUT IV.

Quid orandum sit.

IN petendis à Deo bonis hic servandus est ordo, ut ea primum postulemus quibus nemo malè uti potest, Dei scilicet qui summum est nostrum bonum, fruitionem, gratiam, virtutes, omniaque dona spiritualia quæ ad salutem & beatitudinem perducunt: hujusmodi bona absolute petere possumus & debemus. Quando enim ea poscimus quæ ad salutem nostram pertinent, voluntatem nostram divinæ voluntati planè accommodatam esse certum est.

In petendis autem bonis temporalibus & externis, duæ potissimum observandæ sunt regulæ. 1°. Postulari non debent primariò & præcipuè, ut in iis tanquam in fine conquiescamus. *Dicendum, aut*

S. Thomas, quòd hoc licet orare, quod licet desiderare; temporalia autem licet desiderare, non quidem principaliter, ut in eis finem constituamus; sed sicut quædam adminicula quibus adjuvemur ad tendendum in beatitudinem, in quantum scilicet nobis deserviant ad actus virtutum. (2. 2. q. 83. art. 6. in corp.) Præ ceteris igitur omnibus orandum est, ut obtineatur Regnum Dei & justitia ejus, ad eamque finem referendum est quicquid boni temporalis poscimus: *Animus vero nullo modo sanus existimandus est, inquit Augustinus, qui non temporalibus æterna præponit; neque in tempore utiliter vivitur, nisi ad comparandum meritum quo in æternitate vivatur; ad illam ergo unam vitam quæ cum Deo & de Deo vivitur, cetera quæ utiliter & decenter optantur, sine dubio referenda sunt.* (Epist. 130. ad Probam, n. 14. tom. 2. pag. 387.) Eò spectare debent omnia veri Christiani vota; cum Psalmista ex animo dicat: *Unam peti à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini.* (Psalm. 26. 4.)

2°. Externa tum fortunæ, tum corporis, tum ingenii bona & ornamenta, non petenda sunt nisi adjuncta hæc conditione, modo ad æternam salutem nostram profutura sint: alioqui periculum esset ne Deus hoc responso nos repellat: *Nescitis quid petatis* (Matth. 20. 22.) Hinc sic hortatur Augustinus: *In his ergo temporalibus, fratres non petatis aliquid quasi fixum, sed quod Deus vobis expedire scit: quod enim vobis expediat omnino nescitis, aliquando quod putatis prodesse, obest; & quod putatis obesse, hoc prodest: ægri enim estis, nolite Medico dicere quæ vobis medicamentâ velit apponere.* (Enarrat. in Psal. 53. n. 5. tom. 4. pag. 496.)

Pariter nostram à malis temporalibus liberationem, sub ea tantum conditione postulare debemus, ut saluti nostræ expediat. *Quia in his tribulationibus, quæ possunt & prodesse & nocere, inquit Augustinus,*

quid oremus sicut oportet nescimus, si ea non abstulerit Deus, non ideo nos ab eo negligi existimemus; sed potius piâ patientiâ malorum, bonâ speremus ampliora: sic enim virtus in infirmitate proficitur. (Ep. 130. ad Proban., cap. 14. n. 26. tom. 2. pag. 392.)

CAPUT V.

De Oratione Dominica.

ORANDI ratio & forma omnium tutissima & præstantissima, ea procul dubio est quam Christus Domini nobis tradidit. Quia in re immensam ejus bonitatem agnoscere licet. Non ipsi fatis est ut nos moneat & hortetur, ad eum in omni necessitate nostra confugere; sed videns ne id quidem nos satis perspiciere, quid postulare debeamus, huic etiam nostrâ ignorantia occurrit, & quod captui nostro deerat, de suo ipse supplevit ac sufficit. Præscripsit enim nobis formulam quâ, velut in tabulâ, proposuit quidquid ab eo petere debeamus. Verba, inquit Augustinus, quæ Dominus noster Jesus Christus in oratione docuit, forma est desideriorum. Non tibi petere licet aliud quàm quod tibi scriptum est (Serm. 56. n. 4. tom. 5. pag. 324.) Nunc brevem illius orationis expositionem aggrediamur.

Pater noster. In ipso limine commonemur ad Deum, tanquam filios ad patrem, confugere summâ cum reverentiâ, caritate & fiducia. Quo nomine, inquit Augustinus, & caritas excitatur: quid enim carius filiis debet esse, quàm pater; & quædam impetrandi præsumptio, quæ petentium sumus; cum prius quàm aliquid peteremus, tam magnum donum accepimus, ut sinamur dicere, Pater noster, Deo. (Lib. 2. serm. in monte, cap. 4. n. 16. tom. 3. part. 2. pag. 206.)

Deum autem patrem suum appellare proprium est Christianorum. Ad eos enim pertinent hæc Apostoli verba: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei: non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba Pater.* (Rom. 8. v. 14 & 15.) Caveant ergo Christiani ne quid agant quod filios Dei dedecet. His ea potissimum cura sit, idque studium, ut patrum omnium optimo placeant. *Meminisse itaque, fratres dilectissimi, & scire debemus,* ait S. Cyprianus, *quia quando Patrem Deum dicimus, quasi filii Dei agere debemus, ut quomodo nos nobis placeamus de Deo patre, sic sibi placeat & ille de nobis.* (Tract. de orat. Domin. edit. Baluz. pag. 207.)

Qui es in cælis. Quibus ex verbis ne concludas Deum cæli spatio, veluti quibusdam cancellis, contineri & circumscribi; siquidem & Salomon testatur cælos cælorum eum capere non posse; (Lib. 3. Reg. 8. v. 27.) & Deus ipse per Prophetam ait, *cælum suam sedem esse, terram autem scabellum pedum suorum.* (Isa 66. 1.) Quibus verbis significat se non certo quodam loco includi, sed ubique præsentem adesse. Verum quia inenarrabilem ejus gloriam concipere non poterat mentis nostræ imbecillitas, nobis hæc per cælum designata est, quo nihil augustius, nihil majestate plenius sub aspectum nostrum venire potest.

Sanctificetur nomen tuum. Primâ hæc petitione oramus ut Deus, cui sua semper constat sanctitas, apud omnes homines sanctus habeatur; ut ab omnibus & singulis cognoscatur, laudetur, celebretur; ut Deus ad sui nominis reverentiam totum subigat genus humanum. Bonos enim filios decet ut paterni nominis curam gerant. *Primum omnium quæ petuntur,* inquit Augustinus, *hoc est, sanctificetur nomen tuum: quod non sic petitur, quasi non sit sanctum nomen Dei; sed ut sanctum habeatur ab hominibus; id est, ut illis innotescat Deus,*

ut non existiment aliquid sanctius, quod magis offendere timeant. (*Lib. 2. de serm. Dom. in monte, cap. 5. n. 19. tom. 3. part. 2. pag. 207.*)

Adveniat Regnum tuum. Per Regnum Dei intelligitur gloria & felicitas aeterna, in cujus professionem Deus electos suos mittens, eos sic alloquetur: *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi.* (*Matth. 25. 34.*) Postulamus igitur à Deo ut post mortalem hanc vitam, nobis aeternam felicitatem impertiat quæ in perfecta ipsius dilectione & cognitione sita est: per huiusmodi enim amorem & cognitionem Deus in nobis planè regnabit. *In eo quòd dicimus, adveniat Regnum tuum, inquit Augustinus, desiderium nostrum ad illud Regnum excitamus, ut nobis veniat, atque nos in eo regnare mereamur.* (*Epist. 130. n. 21. tom. 2. pag. 390.*) Hanc præ ceteris interpretationem amplectitur S. Thomas: *Prima petito, inquit, ponitur: sanctificetur nomen tyum, per quam petimus gloriam Dei; secunda verò ponitur: adveniat Regnum tuum, per quam petimus ad gloriam Regni ejus pervenire.* (*2. 2. q. 83. art. 9. in corp.*)

Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. Hic jubemur orare ut, quemadmodùm Angeli cœlestesque Spiritus summo studio, summâ caritate & delectatione Deo serviunt, & in exequendis illius iussis prompti sunt & alacres; ita & homines qui in terris degunt, divinis mandatis obtemperare studeant. Tertiam hanc Orationis Dominicæ partem sic exponit S. Hilarius: *Vota sunt ut, sicuti voluntati ejus in cœlis ab indefessis & cœlestibus virtutibus pareatur; ita & à nobis in terra pareatur, ne corporalis nos infirmitas ab exequenda ejus voluntate deflectat.* (*In Psal. 134. n. 22. pag. 478. edit. BB.*)

Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè. Panis nomine hic significatur quicquid ad præsentis vitæ sustentationem necessarium est. Quamvis enim la-

bori non parcendum sit, ut temporalis vitæ subsidia nobis comparemus, agnoscendum tamen est quotidianum victum à paternâ Dei benignitate & providentiâ in dies nos recipere. Nec industria, nec labor, nec manus nostræ per se quidquam nobis acquirunt, nisi adit Dei benedictio. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus.* (*1. Cor. 3. 7.*) Imò ne panis quidem copia nobis tantillum proficeret, nisi divinitus in alimentum verteretur.

Panis nomine intelligunt etiam SS. Patres necessaria vitæ spiritualis subsidia. *Modis duobus, inquit Augustinus, intelligenda est ista petitio de pane quotidiano, sive pro necessitate carnalis victus, sive etiam pro necessitate spiritualis alimonix.* (*Serm. 57. n. 7. de diversis, tom. 5. pag. 333.*)

1º. Quidem sacram Eucharistiam significari doceant, in qua Christus nos carne suâ suoque sanguine pascit. Carnem suam non semel Christus panis nomine designavit: *Ego sum panis vivus qui de celo descendit: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea est promundi vita.* (*Joan. 6. v. 51. 52.*)

2º. Panem quem à Deo petimus exponunt SS. Patres de verbo Dei: *Sermo Dei, inquit Augustinus, qui nobis quotidie erogatur, panis noster quotidianus est; inde vivunt, non ventres, sed mentes.* (*Serm. 56. n. 10. de diversis, tom. 5. pag. 326.*) Sicut enim corpus pane temporali fraudatum languet & deficit, sic & vita animæ, nisi verbo Dei tanquam pane spirituali nutriatur.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debitorum nomine intelligenda sunt peccata; siquidem eandem hanc petitionem sic exprimit S. Lucas: *Et dimitte nobis peccata nostra.* (*Cap. 11. 4.*) Ideò vocantur debita, quia statim atque peccavit homo, divinæ justitiæ debitor est ac poenæ obnoxius; rogamus igitur Deum ut quæ commissimus delicta nobis condonet,

Unde colligit Augustinus Dominicâ oratione deleri peccata quotidiana & levia, modo, nobis verè displiceant. *Oratione quotidianâ*, inquit, *quam docuit ipse Dominus, ... delet quidem quotidiana peccata, cum quotidie dicitur: dimitte nobis debita nostra.* (Lib. 21. de civit. Dei, cap. 27. n. 4. tom. 7. pag. 651. & 652.)

Sed eâ lege nobis promittitur peccatorum venia, ut aliis condonemus quidquid injuriæ ab iis acceptum fuit. Conditionem hanc nobis etiam imponit Christus: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra: si autem non dimiseritis hominibus, neque Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* (Matth. 6. v. 14. & 15.) Si ergo pertinaces inimicitias exercemus, si ultionem meditamur, & quâ noceamus occasione cogitamus; imò verò nisi cum inimicis redire in gratiam, ipsosque omni officiorum genere demereri & nobis conciliare nitimur, hâc precatione Deum obtestamur ne peccatorum remissionem nobis faciat.

Et ne nos inducas in tentationem. Iis verbis Deum oramus ut nos tentatione superari non permittat, sed potenti præsidio nos pares faciat ad victoriam. Quam autem aliudnè divinam opem implorare debeamus, ut adversus tentationes undique ingruentes firmi stare possimus, sentiet quisquis humanam imbecillitatem & fragilitatem compertam habuerit. Si enim Adamus cecidit cum tanta non peccandi facilitate, cum tanta gratiæ & donorum Creatoris ubertate, cum tantis liberi arbitrii prorsus sani & integri viribus; quid nobis metuendum non est, quibus aded infirmis tot pericula imminant ab hostibus, tum domesticis, carni scilicet concupiscentiæque nostrâ; tum extraneis, mundo nempe & diabolo? In ore igitur & animo frequens sit hâc petitio: *Ne nos inducas in tentationem*, ut Deus infirmitatem nostram suo semper præsidio muniat.

Sed libera nos à malo. Mali nomine Patres Græci

intelligunt diabolum qui sine addito dicitur *malus*, tum quia in summo malitiæ gradu immutabiliter constitutus est; tum quia homines ad malum sive peccatum impellere non desinit, omniumque malorum primus autor est; tum quia perpetuum nobis bellum infert, nosque odio capitali infectatur. Hinc illud S. Petri monitum: *Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* (1. Petr. 5. 8.) Oramus igitur Deum ut à potestate diaboli nos liberet, tanquam ab ore rabidi alicujus leonis, qui dentibus & unguibus nos statim discerperet, nisi nos Dominus è media morte eriperet.

Mali nomine intelliguntur etiam variæ quibus obnoxia est mortalis hæc vita calamitates. Ab iis autem multiplici modo nos liberat Deus; 1º. cum eas imminentes depellit; 2º. ubi servos suos in extremum discrimen adductos, servat integros & incolumes, ut tribus pueris in ardentem fornacem coniectis, & Danieli in lacum leonum detruso contigit; 3º. quando præsentis vitæ incommoda viribus nostris attemperat, ut eas tolerare possimus; 4º. fideles à malis liberat Deus, multa quibus sublevantur solatia iis interiùs impertiendo. *Benedictus Deus*, inquit Apostolus, *Pater misericordiarum, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra.* (2. Cor. 1. v. 3. 4. 5.)

